

ฝึกฝายทางการเมือง : ศึกษากรณีการแบ่งแยกฝักฝ่ายภายในพรรคประชาธิปัตย์



นาย นิโรจน์ ขอดงประเสริฐ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-577-687-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016338

117442668

FACTION POLITICS : A CASE STUDY OF DEMOCRAT PARTY

Mr. Niroj Khokongprasert

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1990

ISBN 974-577-687-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ฝึกฝายทางการ เมือง: ศึกษากรณีการแบ่งแยกฝึกฝายภายในพรรคประชาธิปัตย์
โดย นาย นิโรจน์ ขอกองประเสริฐ
ภาควิชา การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช



บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นรงค์ดี ผ่องแผ้ว)



นิโรจน์ ขอดคงประเสริฐ : ฝักฝ่ายทางการเมือง : ศึกษากรณีการแบ่งแยกฝักฝ่ายภายในพรรคประชาธิปัตย์ (FACTION POLITICS : A CASE STUDY OF DEMOCRAT PARTY
อ.ที่ปรึกษา : ศ.ดร. สัจจิต บุญบงการ อ.ที่ปรึกษาร่วม : ศ.ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช,
191 หน้า. ISBN 974-577-687-4

งานวิจัยฉบับนี้ มุ่งศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทของฝักฝ่ายทางการเมือง ในฐานะที่เป็นหน่วยย่อยภายในพรรคการเมือง ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาทและการดำเนินการทางการเมืองของพรรคในระดับสูงมาโดยตลอด โดยมีกรณีศึกษาที่สำคัญคือ การแบ่งแยกฝักฝ่ายภายในพรรคประชาธิปัตย์

ผลของการศึกษาพบว่า การเกิดฝักฝ่ายภายในพรรคประชาธิปัตย์ มีที่มาจากสาเหตุสำคัญสองประการ คือ สาเหตุอันเนื่องมาจากพรรคประชาธิปัตย์เอง อันได้แก่อิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ที่ครอบงำโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในพรรคมาโดยตลอด รวมทั้งความขัดแย้งในแนวทางและความคิดอุดมการณ์ทางการเมือง ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากการเร่งระดมสร้างพรรคให้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วโดยปราศจากการร่วมกันในเป้าหมายแนวทางของสมาชิกพรรค และสาเหตุอันเนื่องมาจากลักษณะของระบบการเมืองในระบอบกึ่งประชาธิปไตย ที่สนับสนุนให้ฝักฝ่ายและความขัดแย้งได้เกิดขึ้น รวมทั้งเป็นเหตุที่ตอกย้ำให้ฝักฝ่าย และความขัดแย้งได้ทวีความรุนแรงขึ้น จนกระทั่งนำไปสู่การแตกแยกของพรรคในที่สุด ลักษณะดังกล่าวจะเป็นอุปสรรคอันสำคัญที่เหนี่ยวรั้งการพัฒนา หรือการสร้างพรรคสถาบันพรรคการเมืองให้เข้มแข็งขึ้นมาได้

ภาควิชา การปกครอง
สาขาวิชา การปกครอง
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติสด พลโท รอดคงประเสริฐ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา สัจจิต บุญบงการ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ชัยอนันต์ สมุทวณิช



NIROJ KHOKONGPRASERT : FACTION POLITICS : A CASE STUDY OF DEMOCRAT PARTY. THESIS ADVISOR : PROF. SUCHIT BUNBONGKARN, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR : PROF. CHAI-ANAN SAMUDAVANIJA, Ph.D. 191 PP. ISBN 974-577-687-4

This research work aims at analysing the role of political factions as sub-units within political parties that help to determine role and political actions of political parties. The unit of analysis is the Democrat Party.

The research finds out that factionalism within the Democrat Party is of two origins. The first, comes from within the party itself deriving from the influence of the patronage over relationships of members within the party as well as conflicts on ideology and course of action, including impact of the party's accelerated growth without due consideration of the mutual goals of the members. The second, stems from the characteristics of semi-democratic system of the country which promotes factionalism and conflict. This, in itself, also helps to highlight factionalism and high degree of conflict resulting in the split of the party. This is an obstacle restraining development of the party as a strong political institution.

ภาควิชา การปกครอง
สาขาวิชา การปกครอง
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิสิต *นิโรจ ขอกองprasert*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *Suchit Bunbongkarn*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม *Chai-anan Samudavanija*



กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งต่อความกรุณาที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช มีต่อข้าพเจ้า ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากปราศจากคำชี้แนะอันมีคุณค่ายิ่งของท่าน ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ ที่กรุณาทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณ ร.ต.ฉลาด วรฉัตร คุณสัมพันธ์ แป้นพันธ์ คุณจาตุรนต์ ฉายแสง และ ดร.สุรินทร์ นิสสุวรรณ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งของท่านด้วยความเต็มใจ เพื่อให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสสัมภาษณ์ เก็บเกี่ยวข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การวิจัย ขอขอบคุณ คุณปิ่นดา โชติรัตน์ และเจ้าหน้าที่พรรคประชาชนศิษย์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือและบริการด้านข้อมูลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ สิ่งหนึ่งที่ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกปลาบปลื้มก็คือ ความเอื้ออาทรจากคุณเชาวนะ ไตรมาศ คุณดวงศักดิ์ หาญปรีชาสวัสดิ์ และคุณวิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ ที่มีต่อข้าพเจ้า และที่จะขาดไปเสียมิได้คือ ความเอื้ออาทร และให้กำลังใจอย่างเป็นพิเศษ ของคุณณมล เรืองณรงค์ ผู้ซึ่งห่วงใยและหวังดีต่อข้าพเจ้าเสมอมา ขอได้รับคำขอบคุณไว้ ณ. ที่นี้

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณ มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาวิจัย ในที่นี้ส่วนหนึ่ง

ท้ายที่สุด ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อณรงค์ และ คุณแม่จันทร์พอง ที่ได้ให้โอกาสและสนับสนุน ส่งเสริม ให้ข้าพเจ้าได้รับการศึกษาที่ดีมาโดยตลอด รวมทั้ง การอบรม กล่อมเกลา และคอยห่วงใย ให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าเสมอมา



สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ และตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
สภาพปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
สมมุติฐานของการศึกษา.....	4
ขอบเขตของการศึกษา.....	4
การดำเนินการศึกษา.....	5
แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	5
1 แนวความคิดเรื่องฝักฝ่ายทางการเมือง.....	5
ประเภทของฝักฝ่ายทางการเมือง.....	15
2 แนวความคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์.....	18
3 แนวความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	23
สาระสำคัญของความขัดแย้ง.....	25
2 ความเป็นมาของพรรคประชาธิปัตย์ในกระบวนการทางการเมืองไทย.....	29
พรรคประชาธิปัตย์ในกระบวนการขัดแย้ง.....	32
1 ลักษณะทางสังคม-การเมืองไทย ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง.....	32
2 มิติของความขัดแย้ง.....	37
3 สภาพการณ์ทางการเมืองในช่วงเริ่มต้นของระบอบกึ่งประชาธิปไตย.....	62
4 มิติของความขัดแย้ง.....	70
5 สรุป.....	110

3	โครงสร้างและองค์กรของพรรคประชาธิปัตย์.....	113
	1 โครงสร้างและองค์กรของพรรคภายใต้ข้อบังคับพรรค พ.ศ.2526.....	113
	2 โครงสร้างและองค์กรของพรรคภายใต้ข้อบังคับพรรค พ.ศ.2530.....	130
4	กระบวนการเกิดฝักฝ่ายและการเข้าสู่อำนาจ.....	139
	บทนำ.....	139
	1 สถานะและบทบาทของระบบการเมืองในระบอบกึ่งประชาธิปไตย.....	140
	2 สาเหตุภายนอก : ผลจากระบบการเมือง.....	148
	3 สาเหตุภายใน : ผลกระทบจากโครงสร้างของระบบอุปถัมภ์.....	157
	สรุป.....	173
5	สรุปผลการศึกษาและแนวทางพัฒนาพรรคการเมือง.....	175
	1 สรุปผลการศึกษา.....	175
	2 ผลกระทบของฝักฝ่ายต่อระบบการเมือง.....	180
	3 แนวทางการพัฒนาพรรคการเมือง.....	183
	เอกสารอ้างอิง.....	185
	ประวัติผู้เขียน.....	191



สารบัญภาพ และตาราง

	หน้า
ภาพที่ 1	พรรคการเมืองที่เกิดจากการแยกตัวออกจากพรรคประชาธิปัตย์ 181
ตารางที่ 1	จำนวนสมาชิกวุฒิสภาแยกตามสายทหารและพลเรือน 66
ตารางที่ 2	เปรียบเทียบจำนวน ส.ส. ของพรรคประชาธิปัตย์แยกตามภาคต่าง ๆ 73
ตารางที่ 3	รายชื่อสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ที่ได้รับการเสนอให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ... 85
ตารางที่ 4	เปรียบเทียบจำนวนรัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์แยกตามภูมิภาคต่าง ๆ ... 120
ตารางที่ 5	การเกิดฝักฝ่ายขึ้นในพรรคประชาธิปัตย์ในแต่ละช่วงเวลา และสาเหตุ 177
ตารางที่ 6	จำนวน ส.ส. ของพรรคประชาธิปัตย์ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2529 ที่ได้รับการเลือกตั้ง 3 สมัยขึ้นไป 179